

Södertörns högskola | Lärarutbildning med interkulturell profil,
med inriktning mot grundskolans senare år och gymnasiet|
Examensarbete 15 hp | Utbildningsvetenskap C | Vårterminen 2010

En mångkulturell skola

- En studie om främjandet av elevers kulturella kunskaper på en mångkulturell skola.

Av: Claudia Can BeSafar
Examinator: Robert Sandberg

Förord

Jag skulle vilja framföra ett stort tack till alla pedagoger och skolledaren som ställt upp på intervjuer och till skolan. Utan informationen ni givit mig hade inte min studie varit möjlig att genomföra.

De största tacken vill jag framföra till mina nära och kära som funnit till hands och stöttat mig under hela min utbildning och alla andra som hjälpt mig med denna uppsats. Utan er hade inget av det här varit möjligt.

Claudia Can BeSafar

Abstract

My thesis is based on a qualitative study. The purpose of the study is to investigate whether the educationalist at an especially chosen school in Stockholm promotes the students multicultural background in the education or not.

This is due to the fact that the Swedish school to a considerable degree reflects the multicultural Swedish society. The socio-cultural starting point is when people come together and meet. The language is the tool of the socio-culture and it is the dialogue, discussion and sympathetic understanding that makes people meet.

The cultural concept is diffuse and very wide. Everyone has their own definition of it. The cultural concept in this thesis involves identity, ethnicity, background, conception of life and nationality.

I have interviewed two pedagogues and a school manager. The content of the interviews was recorded and transcribed. In addition to these interviews, the steering documents of the chosen school have been analyzed.

The parental collaboration and influence is an important issue and it is up to the school manager to make an effort increasing parental interest and collaboration.

When I made the interviews it became clear that the student's different cultural background and knowledge was not something the school took benefit of to any larger extent. The pedagogues had thoughts and points of views about how to stimulate and use the students varied multicultural background in the education, for example by being more perceptive and use dialogue as a tool and learn from the students.

The most important issue for the school concerning multiculturalism is how to behave and live in the multicultural society. The school is the platform where different cultures meet every day and therefore it is natural that the school finds a balance between cultural pluralism and mutual understanding for different cultures.

Keywords:

Interculture, intercultural pedagogic, culture, multicultural, multicultural school, socio – culture.

Sammanfattning

Min uppsats bygger på en kvalitativ studie. Studiens syfte har varit att ta reda på om pedagoger på en utvald mångkulturell skola i Stockholm främjar elevernas mångkulturella bakgrund i undervisningen och i så fall i vilken utsträckning.

Detta för att den svenska skolan allt mer ser ut som det mångkulturella svenska samhället. I uppsatsen lyfts den sociokulturella teoriramen upp. Den sociokulturella utgångspunkten bottenar i samspelet mellan människorna. Språket är sociokulturens verktyg. Det är i dialogen, diskussionen, lyhörddheten etc. som människorna möts.

Kulturbegreppet är diffust och mycket vidsträckt. Alla har sin definition av kulturbegreppet. I uppsatsen innefattar kulturbegreppet identitet, etnicitet, bakgrund, livsåskådning och nationalitet.

Två pedagoger och en skolledare har intervjuats. Det insamlade materialet spelades in och transkriberades. Informanternas svar har tolkats och citerats för att kunna formulera svar på mina frågor. Utöver intervjuerna har även skolans lokala styrdokument analyserats. I skolans kvalitetsgarantier står det tydligt att ledningen vill förbättra föräldrainflytandet på skolan. Att föräldrasamverkan är en viktig byggsten i skolans organisation var något som framgick tydligt. Informanterna var noga med att poängtera att det är ytterst viktigt med föräldrasamverkan och att det är skolan som måste anstränga sig för att öka samverkan med föräldrarna.

I intervjuerna framgick det bland annat att man inte tar till vara på elevernas kulturella kunskaper i någon större utsträckning. Pedagogerna hade åsikter om hur man i större utsträckning kunde främja elevernas mångkulturalitet i skolundervisningen exempelvis genom att vara lyhörd, lära sig av eleverna och att även använda dialog som ett redskap i lärandet. Skolan har en viktig uppgift i det mångkulturella samhället, nämligen att lära eleverna att leva i det mångkulturella. Pedagogernas främsta uppgift blir då att låta eleverna delta i möten mellan olika kulturer. När det uppstår kulturmöten som urartar skall pedagogen kunna få bukt med dem för att på bästa möjliga sätt lösa situationen. Skolan är ett naturligt forum där kulturer möts, och blir då den institution som får hitta balansen mellan den kulturella pluralismen och den ömsesidiga förståelsen för alla kulturer som finns representerade.

Nyckelord:

Interkulturalitet, interkulturell utbildning, kultur, mångkulturalitet, mångkulturell skola, sociokulturell.

Innehållsförteckning

1	Introduktion	1
1.1	Inledning.....	1
1.2	Bakgrund	1
1.3	Syfte	1
1.4	Frågeställning	2
1.5	Avgränsningar	2
2	Metod och material.....	3
2.1	Val av skola och informanter	4
2.2	Etiska överväganden	4
2.3	Metodkritik.....	5
2.4	Källkritik	5
2.5	Nyckelbegrepp	5
2.5.1	Interkulturalitet.....	5
2.5.2	Interkulturell pedagogik	6
2.5.3	Vad är kultur.....	6
2.5.4	Vad är mångkulturellt.....	7
2.5.5	Vad är en mångkulturell skola.....	7
3	Teori	9
3.1	Teoriram	9
4	Forskningsläge/ tidigare forskning.....	12
4.1	Lahdenperä (red) 2004	12
4.2	Lahdenperä 2008	12
4.3	Ulf Fredriksson & Pär Wahlström, Skola för mångfald eller enfald.....	14
4.4	Hans Lorentz & Bosse Bergstedt, Interkulturella perspektiv, pedagogik i mångkulturella lärandemiljöer.....	17
4.5	Institutionen för pedagogik och didaktik -IPD.....	18
5	Empiri.....	19
5.1	Skolans lokala styrdokument	19
5.1.1	Skolans kvalitetsgarantier 2009-2010	19
5.1.2	Verksamhetsplan 2009-2010.....	20
5.1.3	Skolans likabehandlingsplan samt diskrimineringsfrågor läsåret 2009-2010.....	20
5.1.4	Sammanfattning av skolans lokala styrdokument	20
5.2	Intervjuresultat	21
5.2.1	Skolledare/biträdande rektor Maria.....	22
5.2.2	Pedagog 1 Abraham	25
5.2.3	Pedagog 2 Sara	28
6	Analys.....	31
6.1	Hur kan sociokulturellperspektiv kopplas med interkulturell undervisning?	31
6.2	Vad säger Lpo 94 om främjandet av interkulturalitet?	34
6.2.1	Vad säger Lpo 94 om föräldrar samverkan?	35
6.3	Vad anser pedagogerna och skolledaren om föräldrasamverkan	36
6.4	Vad anser pedagogerna och skolledaren om de lokala styrdokumenterna?	37
6.5	Slutdiskussion.....	38
	Vidare forskning.....	41
	Källförteckning.....	42
	Bilaga	44

1 Introduktion

I detta kapitel skall introduktionen presenteras, i ordningen som följer, börjas det med en inledning samt bakgrunden till uppsatsen. Till uppsatsen behövs ett syfte som följs där efter med frågeställningar. Till sist görs en avgränsning på uppsatsen.

1.1 Inledning

Ett ämne som ofta debatteras är mångkulturalitet/interkulturalitet i det nutida samhället och skolan. Sverige är inte längre det homogena land det en gång varit. Mångkulturalismen i det svenska samhället är en verklighet som även återspeglas i skolvärlden.¹ Skolan är den institution som dagligen är i kontakt med mångkulturalitet och den mångfald som finns i samhället. Socialt kan skolan därför beskrivas som samhället i miniatyr. Samhället är i ständig förändring och därför måste också skolan anpassa sig till nya kulturmönster. Det mångkulturella samhället kräver en skola där pedagogerna allt mer måste främja de skilda kulturella bakgrunderna eleverna har. Enligt Pirjo Lahdenperä, professor i interkulturell pedagogik, kräver detta engagerat ledarskap och pedagoger där olikheter värdesätts positivt.²

1.2 Bakgrund

Att på lärarprogrammet med interkulturell profil har inneburit att jag fått inblick i och förståelse för att skolvärlden inte är monokulturell utan snarare multikulturell. Under den verksamhetsförlagda utbildningen har jag observerat att man på olika sätt kan utnyttja elevernas olika kulturella bakgrunder i både skolundervisningen som i den övriga skolvärlden exempelvis på rasterna. Skolan är en alltmer mångkulturell miljö och som pedagog kan man inte fly från detta faktum.

1.3 Syfte

Med vetskap om att skolan blir mer mångkulturell för var dag som går så ämnar denna studie att belysa hur pedagoger på en utvald multikulturell skola tar tillvara på och använder sig av elevernas kulturella bakgrunder i sin undervisning. Studien ämnar också att ta reda på om pedagoger på skolan främjar elevernas mångkulturella bakgrund i undervisningen och i så fall i vilken utsträckning.

¹ Fredriksson Ulf och Wahlström Pär, *Skolan för mångfald och enfald*, Stockholm 1997

² Lahdenperä Pirjo, *Interkulturellt lärande- förändring i mångfald*, 2008

Hur använder man sig av begreppet interkulturell undervisning i en mångkulturell skola är alltså en fråga som i vårt multikulturella samhälle behövs ömsesidig förståelse. Att lära sig förstå varandras kultur, historia/bakgrund, traditioner etc. ökar förståelsen och kunskapen om våra medmänniskor. Vi lever i ett multikulturellt samhälle och skolan är en institution i samhället.³

I Lpo 94 (Läroplanen för det obligatoriska skoväsendet 1994) står det föreskrivet att *Skolan är en social och kulturell mötesplats som både har en möjlighet och ett ansvar för att stärka denna förmåga hos alla som arbetar där. Alla har rätt till en likvärdig utbildning där utgångspunkten bl. a. skall vara elevernas bakgrund.*⁴

1.4 Frågeställning

- Hur tar man till vara på elevernas mångkulturella kunskaper i undervisning i den mångkulturella skolan?
- Vad anses vara viktigt i den mångkulturella skolan för att främja interkulturaliteten som finns på skolan?

1.5 Avgränsningar

Jag har valt att avgränsa min forskning till en mångkulturell skola i en av Stockholms stads förorter. Jag har enbart valt att ha med lärarperspektiv och skolledarperspektiv, och därmed medvetet valt att inte ta med ett elevperspektiv. Urvalet av informanter begränsar sig till två högstadielärare med en lärarutbildning, och obehöriga lärare exkluderades. Detta då obehöriga lärare ofta saknar de pedagogiska kunskaperna och för att få en mer homogen grupp av informanter. Ålder, kön, arbetslivserfarenhet och etnicitet har hos informanterna inte tagits hänsyn till, då de inte är relevanta för min studier.

Jag skall även enbart fokusera på det etniska kulturella perspektivet inom den interkulturella undervisning, även om det innebär att jag gör ett val som innebär att subkulturer och andra kulturer som existerar på skolan väljs bort.

³ Fredriksson Ulf och Wahlström Pär, *Skolan för mångfald och enfald*, Stockholm 1997

⁴ Läroplanen för det obligatoriska skoväsendet 1994:12

2 Metod och material

Metod och material är det kapitel som presenterar vilken slags metod som använd i uppsatsen. Vidare i detta kapitel beskrivs val av informanter, etiska överväganden, metodteknik, källkritik samt korta förklaringar på nyckelbegreppen.

Studiematerialet utgörs främst av kvalitativa studier i form av personintervjuer. Den kvalitativa metodens syfte är inte att förutsäga något. Jag skall fokusera på hur informanterna tar till vara på mångkulturaliteten och interkulturaliteten som finns på den utvalda mångkulturella skolan. Och hur kan mångkulturaliteten tas till vara för att ha ett interkulturellt förhållningsätt i sin undervisning på en mångkulturell skola.

Modellen för mina intervjuer är inspirerad till viss del av aspekter som Bo Davidson och David Patel presenterar i sin bok, *Forskningsmetodikens grunder*.⁵

Tillvägagångssättet för transkriberingen har hämtats från David Silverman.⁶

I uppsatsen använder jag mig av både primära och sekundära källor. Det primära materialet är informanternas svar från intervjuerna och det sekundära är diverse styrdokument från skolan exempelvis likabehandlingsplanen, Lpo 94 och tidigare forskning inom området.

Fördelen med att använda sig av intervjuer är att informanterna och intervjuaren är närvarande vilket leder till direkt kontakt med det man undersöker och minimerar även risken för missförstånd. Intervjuaren skapar kontakt genom att lyssna, visa förståelse och intresse för informanten. Steinar Kvale anser att forskningsintervjun är en ”interpersonell situation” där samtalet är mellan två personer och att ämnet är ett gemensamt intresse.⁷

Inom den kvalitativa etnografiska arbetsformen ser forskaren individen som unik. Etnografi är en kvalitativ insamlingsmetod, och med det menas att man gör en undersökning av människor; ordet etnografi betyder just läran om folkbeskrivning, där *ethno* betyder folk och *grafi* betyder skriva.⁸

⁵ Davidson Bo & Patel Runa, *Forskningsmetodikens grunder*, tredje upplagan 2003, Hungary 2008

⁶ Silverman David, *Interpreting Qualitative Data, Methods for analyzing talk, text and interaction*, London 1997

⁷ Kvale Steinar, *Den kvalitativa forskningsintervjun*, Studentlitteratur Hungary 2009

⁸ Birgitta Kullberg, *Etnografi i klassrummet*, Andra upplagan Lund 2004

2.1 Val av skola och informanter

När man skall genomföra en kvalitativ forskning är det viktigt att tänka på alla hinder man kan stöta på. Det kan vara extra känsligt med intervjuer. Informanterna kan känna sig obekväma trots att de själva tackat ja till intervjun. Jag upplevde det inte som så att mina informanter kände sig obekväma i intervjusammanhanget. Detta kan med stor sannolikhet bero på att jag haft en relation till skolan och pedagogerna i andra kontexter.

Jag valde att ta kontakt med en av biträdande rektorerna på den mångkulturella skolan som vidare informerade rektorn på skolan om min uppsats. Därefter kontaktade jag rektorn på skolan. När jag fått tillstånd av rektorn att använda skolan som min exempelskola tog jag kontakt med två pedagoger på högstadiet som undervisar inom de samhällsorienterade ämnena. Utöver de två pedagogerna kontaktades även en av skolans biträdande rektorer. Jag har haft en relation till den skolan under hela min lärarutbildning, bl. a. då jag haft min verksamhetsförlagda utbildning på den skolan – Vfu- Verksamhetsförlagda utbildning. Samtliga fick en förfrågan om de ville bli intervjuade och om det var godtagbart för deras del att jag spelade in intervjuerna. Därefter transkriberades intervjuerna utifrån Silvermans transkriberingsmetod. Transkriberingarna finns i min ägo för den som vill ta del av dem. Under intervjuerna fick jag ibland svar som inte var relevanta för min forskning och då valde jag att inte ta med det för att det inte kunde knytas an till min frågeställning. Med irrelevant information anses sådant som inte hör till studiens omfattning. Därför har jag enbart använt mig av svaren som är relevanta för frågeställningen i min forskning. Jag har använt mig av både direkta citat och referat från informanternas svar.

I empiridelen där jag presenterar informationen från mina informanter har jag inte utgått från mina frågor i intervjun. Jag har sorterat informanternas svar i tre olika delar. Del ett handlar om hur pedagogerna som intervjuats tar del av interkulturaliteten på skolan. Del två handlar om föräldrasamverkan och den tredje delen handlar om styrdokumentens klassificering valet har gjorts utifrån pedagogernas svar.

2.2 Etiska överväganden

Jag har valt att inte namnge skolan eller informanterna detta för att värna om informanternas integritet. Alla uppgifter och den information jag erhållit från informanter har behandlats konfidentiellt. Därför har samtliga informanter fått pseudonymer: den manliga pedagogen

namnger jag till Abraham, den kvinnliga pedagogen för Sara och den kvinnliga skolledaren/biträdande rektor för Maria. Mer om deras bakgrund i skolans värld kan ni läsa om i empiridelen.

2.3 Metodkritik

Nackdelen med kvalitativ metod kan vara att det insamlade materialet kunde ha blivit annorlunda beroende på om andra informanter använts eller antalet informanter utökats. Men man måste begränsa sig till antal informanter i förhållande till uppsatsens omfång. I själva verket är det inte alls någon nackdel utan snarare en avgränsning.

2.4 Källkritik

Man får vara källkritisk till vad informanterna säger och se ifall det stämmer överens med verkligheten. Källmaterial har valts ut utifrån relevans för min forskning. Därför har jag valt att fördjupa mig i de böckerna mer ingående och använda mig av dem i min studie. Jag har sovrat litteraturen utifrån relevans till min undersökning då det finns mängder av böcker om interkulturalitet respektive mångkulturalitet. En del av källmaterialet som valdes till min uppsats bekantades jag med under min utbildning.

2.5 Nyckelbegrepp

Jag kommer att använda mig utav flera nyckelbegrepp i min undersökning som kan inneha bred och tolkningsbar definition och därför skall jag utifrån litteraturen beskriva hur dessa nyckelbegrepp definieras i min uppsats.

2.5.1 Interkulturalitet

Ordet delas in i två delar *inter* respektive *kultur*. *Inter* betyder växelverkan eller mellanmänsklig interaktion och *kultur* i den mån att något är kulturellt det vill säga *meningsystem vilka ger ordning och inriktning i människans liv* enligt Lahdenperä. Lahdenperä skriver i sin bok *Interkulturellt ledarskap* att interkulturalitet är ett specialuttryck som låter förstå en handling, en process, ett gränsöverskridande och ett samspel till skillnad från mångkulturell som kan användas som ett mått på ett tillstånd, en situation och en samhällsställning. Interkulturalitet sätter kvalitativa och värdemässiga perspektiv på kulturmöten. Exempelvis ömsesidig respekt, tolerans, jämlikhet etc.⁹

*Interkulturalitet innebär gränsöverskridande, där olika kulturella barriärer bearbetas och vidgas.*¹⁰

⁹ Lahdenperä Pirjo, *Interkulturellt lärande- förändring i mångfald*, 2008:29

¹⁰ Lahdenperä Pirjo, *Interkulturellt lärande- förändring i mångfald*, 2008:31

Att man är eller befinner sig i en mångkulturell miljö behöver inte betyda att dessa olika kulturer möts eller integreras enligt Lahdenperä. Ledarskapet i en interkulturell organisation skall främja stimulerande lärande samt skapa tid för diskussion där man utbyter erfarenhet.¹¹

2.5.2 Interkulturell pedagogik

Interkulturell pedagogik är inget ämne utan ett förhållningsätt som bör tillämpas i varje skolämne och präglade skolan. Det svenska begreppet *interkulturell pedagogik* återspeglar den engelska termen *intercultural education*. Enligt Lahdenperä omfattar begreppet ett övergripande område för interkulturell kommunikation, interkulturell undervisning, mångkulturell skolutveckling och interkulturell pedagogisk forskning.¹²

Till Sverige kom den interkulturella undervisningen genom ett projekt ”Traning of Teachers Responsible for the Education of Migrants Worker, Children” (1972-82) som Europarådet drev. Detta diskuterades inför en högskolereform 1977.¹³

Interkulturell undervisning enligt Ulf Fredriksson och Pär Wahlström: Fredriksson har tidigare varit internationell sekreterare på Lärarförbundet och arbetat som ombudsman på Education International i Bryssel. Wahlström är lärare som har arbetat med fortbildning, läromedel och skolutveckling hos bl. a. Sida och UNICEF. Dem lägger betoning på relationen och samspel mellan olika kulturer medan multikulturell undervisning lägger större betoning på samexistens.¹⁴

2.5.3 Vad är kultur

Ordet kultur är mycket diffust och kan sägas betyda ”allt och inget” enligt Fredriksson. Fredriksson och Wahlström delar in kulturbegreppet i tre delar. 1) tankar, idéer, värderingar, känslor etc. 2) olika typer av beteenden och 3) föremål, det vill säga de materialiserade handlingarna om vi så vill, som byggnader, monument etc.¹⁵ Kultur är något vi människor bibringar nästa generation, något vi formar, konstruerar som vi sedan för vidare.

¹¹ Lahdenperä Pirjo, *Interkulturellt lärande- förändring i mångfald*, 2008:31

¹² Lahdenperä Pirjo (red), *Interkulturell pedagogik i teori och praktik*, Lund 2004

¹³ Ibid.

¹⁴ Fredriksson Ulf och Wahlström Pär, *Skolan för mångfald och enfald*, Stockholm 1997

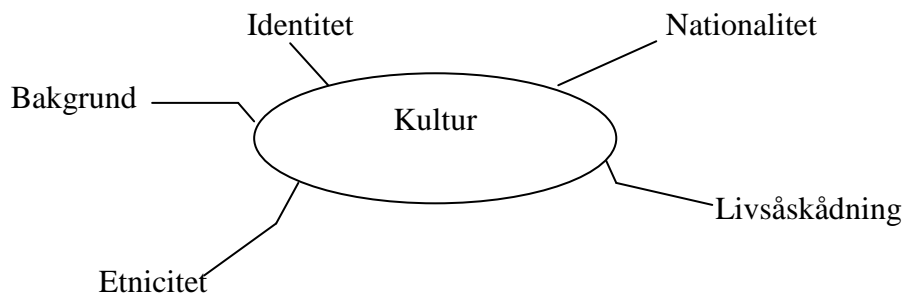
¹⁵ Ibid.

Min definition av begreppet kultur

Här nedan har jag i *figur 1* valt att illustrera vad kultur är för mig i denna uppsats. Man bör ha i åtanke att individer kan tillhöra olika kulturer, individen kan vara kulturmosaik.

Kulturbegreppet fungerar som ett ”paraply” för ett flertal grundläggande delar i individens liv. Dock skall man vara medveten om att kulturbegreppet är i ständig förändring.

Figur 1. Tankekarta/modell över min definition av kulturbegreppet

2.5.4 Vad är mångkulturellt

Det finns olika sätt att se och definiera begreppet mångkulturalism beroende på vilken kontext man använder det inom. Mångkulturalism eller mångfald är begrepp som förknippas med att det finns olika kulturella skillnader. Diskussionen som ofta berör begreppet handlar om vem som bestämmer eller definierar olikheterna och på vilka grunder.¹⁶

2.5.5 Vad är en mångkulturell skola

I en monokulturell skola likställer man många gånger mångkulturaliteten med invandrarproblem (elever som är födda i ett annat land eller har föräldrar som är det). All mångkulturell utbildning är riktad mot elever med så kallad invandrarbakgrund det vill säga inget som berör elever med etnisk svensk bakgrund.

Den mångkulturella skolan är något som diskuterats flitigt både inom forskningssammanhang och i massmedia. Det finns alltså ingen helgjuten teori om vad en mångkulturell skola är för något. Det beror helt på vad man själv definierar som mångkulturellt. Därför kan man många gånger tala om ”mångkulturalismer” istället för mångkulturell.¹⁷

¹⁶ Lahdenperä Pirjo, *Interkulturellt lärande- förändring i mångfald*, 2008

¹⁷ Lorentz Hans & Bergstedt Bosse (red), *Interkulturella perspektiv, pedagogik i mångkulturella lärandemiljöer*, Malmö 2007

Min definition av det mångkulturella begreppet

Människor från olika kulturer som möts, samexisterar och utbyter kulturella kunskaper i ett mångkulturellt samhälle.

Min definition av det interkulturella begreppet

Relationen och samspelet mellan olika människor från olika kulturer. Inkluderandet av alla, att ta del av varandras kulturella kunskaper. Samspelet som man får genom kommunikation, dialog och diskussion, respekten för sina medmänniskor.

3 Teori

I detta kapitel presenteras teorierna till uppsatsen. Inom teoriramen som ingår i detta kapitel kommer uppsatsen att behandla teorier inom kultur och kulturmöten samt inom den sociokulturella området.

Det finns mängder av olika teoretiska tolkningar samt olika psykologiska och pedagogiska teorier för lärandet. Alla innehåller vidsträckta uppfattningar om hur lärande skall uppfattas och hur kunskap skall förmedlas. I denna uppsats skall jag använda mig av kultur och kulturmöten som teori samt den sociokulturella teorin.

Kulturbegreppet har en central roll i uppsatsen, då interkulturalitet, kulturmöten och kultur är vardagen i en mångkulturell skola. Därför anser jag att det är väsentligt att ha med begreppet kultur att göra, den definitionen av kultur som jag beskrivit i nyckelbegreppsdelen av uppsatsen. Ordet kultur kan vara väldigt diffust och inkludera ”allt och inget”.¹⁸

3.1 Teoriram

Den sociokulturella teoriramen har jag med för att alla människor mer eller mindre är medvetna att det är den öppna dialogen, lyhördhet och diskussion, det vill säga språkliga verktyg som är en av utgångspunkterna i den sociokulturella teorin, som får människor att mötas. Det blir någon form utav kulturmöten via språkliga verktyg och den sociokulturella teoriramen är passande för det enligt mig.

Människomöten sker ständigt i vårt samhälle, man möter människor i olika situationer. Alla gånger kan människor agera på ett sätt som man inte förväntat sig eller som är annorlunda än det man själv upplever som ”normalt” beteende.

Mötet mellan olika kulturer har en viss tendens till konflikter och spänningar. Om det inte skulle uppstå konflikter och spänningar skulle det inte vara relevant och nödvändigt med interkulturell undervisning enligt Fredriksson och Wahlström. Enligt Fredriksson och Wahlström är spänningarna i kulturmötena nyckelfrågan i det mångkulturella samhället.

¹⁸ Fredriksson Ulf och Wahlström Pär, *Skolan för mångfald och enfald*, Stockholm 1997

Därför anser Fredriksson och Wahlström att det är viktigt med interkulturell undervisning för att det är där vi lär oss handskas med kulturmöten.¹⁹

Lärare i det mångkulturella Sverige bör ha benägenhet för det i två uppgifter: lärarna måste kunna hantera kulturmöten samt inkludera kulturmöten i sin undervisning och i sitt arbete. Därför har skolan en viktig roll då det är skolan som skall lära den nya generationens samhällsmedborgare att leva i det mångkulturella samhället och att ta vara på de positiva kulturmötena. Dock är inte lärarna enbart en organisatör av kulturmöten, lärarna är vanliga människor som själva ständigt befinner sig i miljön där kulturmöten utspelar sig. På sin arbetsplats konfronteras lärarna av elever, föräldrar och kollegor med skilda bakgrunder. Men läraren måste kunna möta andra kulturer och klara av att göra det på ett sätt som motverkar att onödiga konflikter uppstår.²⁰

Uppfostran handlar ständigt om att förmedla nästa generation en viss kultur. En mängd olika faktorer påverkar den kultur vi växer upp med. Den sociala bakgrunden och livserfarenheterna. Är några av faktorerna som kan forma människans kultur. Omständigheterna skiljer sig i våra liv och uppväxt därför är alla individer unika kulturbärare, enligt Fredriksson och Wahlström.

Det är genom mänskliga kontakter och möten som kultur utvecklas. *Dagens kultur i olika samhällen är ett resultat av gårdagens kulturmöten.*²¹

Sociokulturella perspektiv är grunden i möten och kommunikation mellan människor. Människan utvecklas i samspel med andra människor, människan föddes även in i något. En av utgångspunkten för det sociokulturellt perspektiv är att människan är en biologisk individ med en uppsättning av fysiska och mentala resurser som i stort sett är givna kunskaper hos människan. Som biologisk varelse har man fysiska och psykiska begränsningar exempelvis är har människan begränsad förmåga att hålla information i minnet.²²

Om man har en sociokulturell utgångspunkt innebär det att man tar till sig resurser, exempelvis språkliga resurser. För att tänka och utföra praktiska projekt som är delar av vår

¹⁹ Fredriksson Ulf och Wahlström Pär, *Skolan för mångfald och enfald*, Stockholm 1997

²⁰ Ibid.

²¹ Fredriksson Ulf och Wahlström Pär, *Skolan för mångfald och enfald*, Stockholm 1997:84

²² Säljö Roger, *Lärande i praktiken – ett sociokulturellt perspektiv*, första upplagan sjätte tryckningen, Smedjebacken 2003

kultur och vår omgivning. Grundtanken inom sociokulturen är kommunikationen, det språkliga verktyget.²³

*Kommunikation föregår tänkande och att lära sig ett språk är att lära sig att tänka inom ramen för en viss kultur och en viss samhällslig gemenskap.*²⁴

Vi människor är kulturvarer som samspelar och tänker tillsammans med andra människor i vardagen. Vi lever i en sociokulturell verklighet med tillgång till olika redskap och hjälpmedel som exempelvis språket, som kan föra oss långt bort om våra egna biologiska förutsättningar. En utgångspunkt i sociokulturellt perspektiv är just hur samspelet mellan kollektivet och individen är i fokus.²⁵

I en mångkulturell skola eller ett mångkulturelltsamhälle sker möten mellan olika kulturer ständigt. För att ta lärdom och kunna samexistera måste människor från dessa olika kulturer kommunicera, diskutera, respektera och ha en dialog med varandra. Kommunikation och möten mellan människor är viktiga aspekter både inom det sociokulturella perspektivet och inom det interkulturella. Därför kan man säga att det interkulturella förhållningssättet i undervisningen bl. a. har sina grunder i det sociokulturella perspektivet.

²³ Säljö Roger, *Lärande i praktiken – ett sociokulturellt perspektiv*, första upplagan sjätte tryckningen, Smedjebacken 2003

²⁴ Säljö Roger, *Lärande i praktiken – ett sociokulturellt perspektiv*, första upplagan sjätte tryckningen, Smedjebacken 2003:67

²⁵ Säljö Roger, *Lärande i praktiken – ett sociokulturellt perspektiv*, första upplagan sjätte tryckningen, Smedjebacken 2003

4 Forskningsläge/ tidigare forskning

I detta kapitel som följer kommer en tidigare forskning inom området att presenteras, med anledning av att det finns mycket forskning kring ämnet mångkulturalitet och interkulturellt lärande, så har en begränsning av forskare gjorts. I skolkontexten kommer uppsatsen att utgå ifrån Lahdenperä Pirjo, Fredriksson Ulf/ Wahlström Pär och Lorentz Hans/ Bergstedt Bosse.

Källmaterialet valdes ut utifrån relevans till min forskning.

Lahdenperä tar väldigt mycket upp den mångkulturella respektive monokulturell skolan samt lärarperspektivet vilket är relevant för min forskning. Fredriksson och Wahlström belyser interkulturell undervisning och kulturmöten, medan Lorentz och Bergstedt upplyser begreppet mångkulturell och interkulturell i ett historiskt perspektiv.

4.1 Lahdenperä (red) 2004

Boken lyfter fram och berör ämnet interkulturell pedagogik- vad, hur och varför?

Sverige har blivit ett mångkulturellt samhälle och i samhället finns skolans vardag. Det handlar inte längre om Sverige i världen utan också om världen i Sverige.

I det första kapitlet står det om mångkulturalitet i utbildningen, ämnesmässiga mångvetenskaplighet och interkulturell forskning som en väsentlig del av den kulturella pedagogiken. Boken tar också upp kulturella aspekter när olika kulturer möter varandra och ställer frågan kring hur interkulturella lärande miljöer utvecklas.

I boken behandlas även tidigare arkivmaterial som befrämjar/stödjer den interkulturella förståelsen och identitetsskapandet. Boken lyfter fram språket som det verktyg man skall och bör använda sig av, ”språk och läroböcker i språk- nyckel till andra kulturer”.²⁶

4.2 Lahdenperä 2008

Den här boken är strukturerad utifrån en modell med tre komponenter i interkulturellt ledarskap.

- 1) Förståelse av mångkulturalism/interkulturalism
- 2) Ledarens kvalitéer och kompetenser
- 3) Ledarens intentioner, åtgärder och handling

²⁶ Lahdenperä Pirjo (red), *interkulturell pedagogik i teori och praktik*, Lund 2004:8

Lahdenperä ställer sig frågan, hur kan man lösa konflikter som kan uppstå i en mångkulturell skola? Exempelvis genom att arbeta förebyggande, att öka kommunikationen och interaktionen mellan olika grupper och att *stoppa destruktiva upptrappningar*. Om det uppstår problem och konflikter som har sitt ursprung från olika kulturella bakgrunder och synsätt ska man såväl i problembeskrivningen som i problemlösningen involvera de olika parterna. Det är bra om ledaren kan få fram en allsidig problemprecisering utan att den dominerande kulturen, dvs den svenska, tar på sig tolkningsföreträdet. När ledaren beskriver ett problem ska han/hon ta reda på hur situationen tolkas utifrån olika kulturella perspektiv och jämföra med sitt eget perspektiv. Man ska ta reda på vad som skiljer tolkningarna åt och vad som är gemensamt och sedan skapa nya alternativ utifrån den nya mångfalden av tolkningar och lösningar. Som pedagog bör man skapa förståelse, ha öppen attityd och vara villig att lära sig av andra kulturer. Dialogen mellan lärare och elev är väldigt viktigt. I en monokulturell tolkning av en konflikt begränsas pedagogens insikt av att lära sig om olika kulturer samt nya sätt att lösa en konflikt på.²⁷

Kännetecken för monokulturellt respektive interkulturellt tänkande:

Monokulturell organisationskultur kännetecknas av att en kultur är den ledande normativa kulturen. Mångfalden ses som ett problem som ignoreras och motarbetas.

Den mångkulturella organisationskulturen kännetecken är motsatsen till den monokulturella, mångfalden ses som en resurs och prioriteras. Där individuella olikheter uppskattas.²⁸

²⁷ Lahdenperä Pirjo, *Interkulturellt lärande- förändring i mångfald*, 2008:98-99

²⁸ Ibid.

Monokulturellt (en kultur som dominerar)

Multikulturell

Homogenitet som norm och ideal	Heterogenitet som utgångspunkt och resurs
Mångfald som problem som ignoreras eller åtgärdas och hanteras	Planering samt rekrytering utifrån mångfalden
”kulturell blindhet”	Inkludering av det ”annorlunda” och nykomlingar
Yrkessegregering/etnisk segregering – fasta grupper	Mötesplatser för samverkan och interkulturell kommunikation – debatter och dialoger – öppet klimat motverkar grupptänkandet
Etnocentrisk kommunikation – vi och de andra – ”annorlundahet”	Komplementär hållning
”Kulturpoliser” som värnar om den rådande organisationskulturen (man vill inte ändra på normer)	Kontinuerlig kompetensutveckling

²⁹ (ur Lahdenperä 2008)

4.3 Ulf Fredriksson & Pär Wahlström, Skola för mångfald eller enfald

Det mångkulturella samhället:

Vi behöver enligt Fredriksson och Wahlström tvärkulturell eller interkulturell kompetens, det vill säga förståelse för andra kulturer. Detta är nämligen nyckeln till påverkan och förståelse av utveckling. Sådan kunskap kommer inte enbart behövas när man jobbar utomlands utan i allra högst grad i Sverige, då Sverige är multikulturellt land.³⁰

Interkulturell undervisning:

Stundtals talar man om interkulturell undervisning och i andra sammanhang talar man om multikulturell, mångkulturell eller anti-rasistisk undervisning. Vad är skillnaden mellan dessa begrepp? Skillnaden är knapp men, ofta används de olika begreppen som synonymer, men det finns vissa betydande skillnader. Interkulturell undervisning lägger betoning på relationen och samverkan mellan olika kulturer, medan multikulturell undervisning berör mer samexistens. EU har i stort sett använt sig av begreppet interkulturell undervisning.³¹

Kulturer är en nyckelfråga i det mångkulturella samhället.

Om det inte skulle finnas spänningar och konflikter i mötet mellan olika kulturer skulle interkulturell undervisning vara relativt onödigt. Men nu är det konflikt och spänningar när

²⁹ Lahdenperä Pirjo, *Interkulturellt lärande- förändring i mångfald*, 2008

³⁰ Fredriksson Ulf & Pär Wahlström, *Skola för mångfald eller enfald*, Stockholm 1997

³¹ Fredriksson Ulf & Pär Wahlström, *Skola för mångfald eller enfald*, Stockholm 1997:33

olika kulturer möts och skall samexistera sida vid sida. Fredriksson och Wahlström anser att det är skäl nog för att vi behöver interkulturell undervisning där man skall lära sig handskas med kulturmöten. För en lärare i det mångkulturella samhället innebär det två uppgifter enligt författarna, att lära eleverna handskas med kulturmöten, och två att kunna få bukt med de kulturmöten som uppkommer i arbetet. Skolan spelar en stor roll i att lära unga de kommande samhällsmedborgare, att umgås i det mångkulturella samhället och ta vara på det positiva som kulturmöten medför.

Detta kräver att lärarna känner till andra kulturer förutom sin egen för att kunna undervisa om andra kulturer samt organisera positiva kulturmöten som en del av skolundervisningen. *Läraren är inte enbart en organisatör av olika kulturmöten utan befinner sig ständigt i en miljö där kulturmöten utspelas.*³²

Hur kulturer möts i skolan:

Skolan befinner sig mitt i samhället och utgör en stor del av den. Skolan är den mötesplats där ungdomar spenderar tid och där kulturer möts. Kulturmöten handlar inte enbart om etniska kulturer utan de omfattar även möten mellan olika subkulturer: ungdoms- och vuxenvärlden. Läraren befinner sig mitt i denna verklighet och måste ofta vara den som hittar vägar att bemästra, försona och lösa olika konflikter som kan uppstå vid kulturmöten.³³

Ofta bottnar konflikterna i synen på föräldrasamverkan, barnen och barnuppfostran. I Sverige finns det en syn på hur man ska uppfostra och undervisa barn. Den har vuxit ur den svenska samhällstraditionen. Den kan dock vara omtvistad både bland svenskar samt människor med annan etnisk bakgrund. Föräldrarna har en tendens att jämföra sin skola med sina barns. Detta skapar en motsättning enligt Fredriksson och Wahlström då föräldrar inte känner igen sig i barnens skola. Som lärare måste man vara öppen och lyssna till föräldrars och elevers synpunkter. Läraren är många gånger förebild, därför har det en betydelse för hur han/hon löser förekommande problem. Om läraren föregår med ett gott exempel i diverse kulturmöten och visar omtanke för andra kulturer har det således en stor del betydelse för stämningen i klassrummet. Dialogen med föräldrarna är alltid en fördel och betydelsefull för det är skolans central roll att hjälpa eleverna till en bra och brukbar utbildning.

³² Fredriksson Ulf & Pär Wahlström, *Skola för mångfald eller enfald*, Stockholm 1997:82

³³ Fredriksson Ulf & Pär Wahlström, *Skola för mångfald eller enfald*, Stockholm 1997

Eleverna måste få en interkulturell kompetens, eleverna från olika kulturer skall lära sig att mötas på ett positivt sätt. Skolan skall vara ett forum där kulturmöten diskuteras och där man kan vidga sina vyer för andra kulturer. Då skall skolan tydliggöra de olika kulturerna som existerar på skolan kulturmöten är då enbart en utav många möten som sker på skolan.³⁴

Man kan utgå utifrån likheterna mellan kulturerna och inte se någon kultur som något exotisk. Den huvudsakligt uppgiften inom interkulturell undervisning enligt Fredriksson och Wahlström är att ge eleverna de kunskaper och färdigheter som behövs för att de skall ha en allomfattande insikt för andra kulturer, utan att förlora sin egen. Skolan står inför att hitta en balans mellan den kulturella pluralismen och social ömsesidig förståelse.³⁵

Det mångkulturella klassrummet:

Hur kan olika kulturer göras mer närvarande i klassrummet? Oavsett hur mångkulturellt det är i klassrummet, så är den svenska kulturen starkt närvarande i skolans hela organisationssystem, skolårets indelning etc. Det omgivande samhället påverkar ofta skolan. Fredriksson och Wahlström anser att man kan se på det mångkulturella ur två perspektiv: Det första är att eleverna kan se det mångkulturella klassrummet som en träning i att vi faktiskt lever i ett mångkulturellt samhälle där många olika kulturer måste lära sig att samexistera. Det andra är att det inte alls är ovanligt att uppmärksamma högtider i skolan då skolåret styrs av många kristna svenska högtider. Exempelvis innan jul kan man ofta ha julpyssel i skolan, läsa ur bibeln och berätta julsagor. För att läraren och skolan skall ha ett mångkulturellt förhållningsätt så kan man exempelvis uppmärksamma fler högtider som eleverna i klassen firar som exempelvis muslimernas ramadan eller judarnas Jom Kipur- försoningsdagen. Ett sätt att få med föräldrarna som inte behärskar det svenska språket att involvera sig mer i barnens skola är att ha heminformation på flera språk, det har man ju i övriga samhällsinformationen så varför inte ha det på skolan också? Elever och föräldrar skall ses som en resurs, dock bör man ha i åtanke att det inte är alla elever och föräldrar som vill exponera sin kultur i skolan. Klimatet som finns i skolan och klassrummet ska vara en miljö där olikheter accepteras, varje individ är unik och bör därmed inte ses som en nation eller en kulturs representant.³⁶

³⁴ Fredriksson Ulf & Pär Wahlström, *Skola för mångfald eller enfald*, Stockholm 1997

³⁵ Ibid.

³⁶ Ibid.

4.4 Hans Lorentz & Bosse Bergstedt, *Interkulturella perspektiv, pedagogik i mångkulturella lärandemiljöer.*

Begreppet mångkulturella och interkulturell i ett historiskt perspektiv:

Det var inte förrän början av 1990-talet som man började använda begreppet interkulturell pedagogik som innefattar bl. a. interkulturellt lärande, mångkulturell utbildning och interkulturell undervisning. År 1974 utfärdade begreppet interkulturell i Unesco (Förenta Nationernas organisation för utbildning, vetenskap och kultur) i sammanhanget utbildning om interkulturell förståelse och i undervisningen om de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna. Men i Unesco:s dokument kan man inte hitta någon definition eller exempel när det gäller användningen av begreppet interkulturell i pedagogiska lärandemiljöer.

Officiellt i Sverige användes begreppet interkulturell för första gången i en statlig utredning som tillsattes 1981 och antog namnet ”*Språk- och kulturarvsutredningen*”. Syftet med utredningen var att man skulle lägga fram behövande och lämpliga förändringar inom ”hemspråk- och invandrarundervisning”. Några tydliga eller klara förslag och idéer kom man inte fram till. Man kom istället fram till en mängd olika idéer bl. a. att interkulturell undervisning är något som angår varje individ, barn som vuxen i skolan och även samhället utanför skolan.³⁷

Mångkulturell och interkulturell förklaras:

Mångkulturell: något som anger ett tillstånd, en position eller en situation. På engelska säger man ”*multicultural*”.³⁸

Interkulturell: karakteriseras utifrån handling och rörelser mellan individer. Exempelvis om man i en mångkulturell skola har ambitionen att utveckla ett nytt sätt på hur alla på skolan skall förhålla sig till varandra, kan vara ett krav att alla måste ha en interkulturell undervisning och ett interkulturellt synsätt.³⁹

³⁷ Lorentz Hans & Bergstedt Bosse (red), *Interkulturella perspektiv, pedagogik i mångkulturella lärandemiljöer*, Malmö 2007

³⁸ Ibid.

³⁹ Ibid.

Båda begreppen, mångkulturell och interkulturell, är väsentliga och ofta synonymer för varandra inom interkulturell pedagogik. Man kan även tala om mångkulturell utbildning och inte nämna interkulturell utbildning och vice versa.⁴⁰ Mångkulturell utbildning beskriver någon form av en utbildning som kan handla om olika beteenden och värderingar från skilda kulturer. Och interkulturell utbildning är den som beskriver en handling, en växelverkan mellan olika kulturer.⁴¹

Interkulturalitet är uttryck för ett stort område som innefattar bl. a. kulturmöten, mångkultur etc. i utbildningssammanhang står ordet för som antyder en process, interaktion och ömsesidighet mm.⁴²

4.5 Institutionen för pedagogik och didaktik -IPD.

IPD-rapport Nr 2001:07 Göteborgs universitet - institutionen för pedagogik och didaktik.

Enligt Cristina Rodell Olgac är grunden för interkulturell undervisning respekt, ömsesidigt lärande och en medvetenhet om den egna kulturen.⁴³

Pedagogerna roll är att främst förbereda eleverna för ett liv i ett mångkulturellt samhälle. Det gör de genom sitt förhållningsätt i förhållande till eleverna och via sin undervisning.⁴⁴

⁴⁰ Lorentz Hans & Bergstedt Bosse (red), *Interkulturella perspektiv, pedagogik i mångkulturella lärandemiljöer*, Malmö 2007

⁴¹ Ibid.

⁴² Ibid.

⁴³ IPD-rapport Nr 2001:07 Göteborgs universitet - institution för pedagogik och didaktik

⁴⁴ Ibid

5 Empiri

I detta kapitel kommer empirin att presenteras, d.v.s. att skolans diverse lokala styrdokument lyfts fram berörande interkulturalitet och främjandet av mångkulturalitet. Vidare presenteras Läroplanen för obligatoriska skolväsendet 1994 om interkulturalitet och mångkulturalitet. I denna del görs även en introduktion om skolan samt en kort information om informanterna. Resultaten från intervjuerna presenteras även här i referatform samt i citat från transkriberingen. Till sist återfinns en figur där det är enkelt att hitta information om pedagogerna och skollidaren som intervjuats.

5.1 Skolans lokala styrdokument

De tre lokala styrdokumenterna som varit relevanta för min studie är den utvalda skolans kvalitetsgarantier 2009-2010, verksamhetsplan 2009-2010 och likabehandlingsplanen 2009-2010.

5.1.1 Skolans kvalitetsgarantier 2009-2010

Eftersom skolan är mål- och resultatstyrd ska varje elev få möjlighet att utveckla en strategi för hur han/hon ska kunna vara med att ta ansvar för sitt eget lärande.

Personal och elever arbetar tillsammans med attityder, självkänsla och respekt för andra. Dem tar hänsyn till elevernas religiösa och kulturella olikheter. Under 2009-2010 pågår ett värdegrundsarbete med extern handledning för all pedagogisk personal. Detta arbete ska genomsyra och stärka hela skolans verksamhet.⁴⁵

Skolan arbetar för att skapa ett ökat föräldrainslag, man har öppet hus för hela skolan med elevframträdanden, redovisningar och presentation av olika arbete.

Genom arbetsgrupper, föräldrareffar inom arbetslagen, skriftlig information samt öppet hus etc. har skolan skapat möjligheter för föräldrarna till att ha större inflytande i skolans verksamhet. Skolan arbetar för att få ett ökat föräldrainslag kring elevernas skolarbete. Föräldrasamverkan är ett av skolans prioriteringsområde under 2009-2010.⁴⁶

⁴⁵ Skolans kvalitetsgarantier 2009-2010

⁴⁶ Ibid.

5.1.2 Verksamhetsplan 2009-2010

Under 2009-2010 skall skolan enligt sin verksamhetsplan fortsätta sitt arbete från tidigare år med att bland annat öka föräldrainsflytandet. Skolans mål är att skapa mötesformer där föräldrar och personal samverkar för att utveckla skolan. Under 2009-2010 handlar det främst om att föreslå aktiviteter för attraktiva forum för föräldrar och personal.

Skolan åtar sig för att arbeta med att stärka elevens identitet och självkänsla samt att ta tillvara på elevernas erfarenheter och kulturella bakgrunder. Personal och elever arbetar tillsammans med attityder, självkänsla och respekt för andra. Skolan vill ta hänsyn till elevernas religiösa och kulturella olikheter.⁴⁷

5.1.3 Skolans likabehandlingsplan samt diskrimineringsfrågor läsåret 2009-2010

Den nya diskrimineringslagen som trädde i kraft den första januari 2009 motverkar bland annat diskriminering på grund av etnisk tillhörighet och religion eller annan trosuppfattning. Lagen kräver att alla skolor ska upprätta en likabehandlingsplan där det framgår hur varje skola arbetar för att motverka diskriminering och kränkande behandling av elever.

Vid användning av kränkande språkbruk skall mentorn respektive klassläraren kontakta elevens vårdnadshavare.⁴⁸

5.1.4 Sammanfattning av skolans lokala styrdokument

I skolans kvalitetsgarantier står det väldigt klart att skolan vill utveckla och satsa på föräldrainsflytande. De vill få med föräldrarna i större utsträckning i elevernas skolarbete och att föräldrar insflytande är en del av skolans utveckling. Skolan verkar ha klara aktiviteter och alternativ på hur de skall arbeta med detta. Att föräldrainsflytandet är ett av skolans prioriteringsområde är intressant för samtliga informanter poängterade hur viktigt det är just med föräldrasamverkan. Det framgår tydligt att föräldrar är en oerhört viktig stöttsten i skolan. När skolan har tydliga mål och visioner om hur de skall arbeta med föräldrarna så blir det hela mer trovärdigt om att de verkligen vill få med föräldrarna för att de anser att det är viktigt. Pedagogen Abraham uttryckte det som att föräldrasamverkan är A och O och att man kan involvera föräldrarna mer för att göra föräldrarna medvetna om hur skolan arbetar.

Skolan skriver i sin verksamhetsplan att de vill ta hänsyn till elevernas religiösa och kulturella olikheter, men det står inte i verksamhetsplanen hur skolan skall arbeta för att främja eller ta till vara på elevernas kulturella respektive religiösa olikheter. Skolan bör arbeta fram

⁴⁷ Verksamhetsplan 2009-2010

⁴⁸ Skolans likabehandlingsplan samt diskrimineringsfrågor läsåret 2009-2010

praktiska exempel på hur man kan jobba med elevernas olika kulturella kunskaper, för att på bästa sätt främja de kulturer som finns på skolan.

I skolans likabehandlingsplan för år 2009-2010 står det tydligt att klassläraren respektive mentorn för eleven skall kontakta vårdnadshavaren om eleven använder sig av kränkande språkbruk. Enligt pedagogen Abraham finns det fördomar och rasistiska uttalanden bland eleverna. Detta är något som ingen av de andra två informanterna valt att uttala sig om i intervjuerna.

5.2 Intervjuresultat

Skolan är belägen i en av Stockholms stads stadsdelar närområdet är mångkulturellt. Skolan har som vision att arbeta fram en förhållningsätt och metoder där de kan ta emot elever och dess föräldrar med olika kulturella bakgrunder på ett bra sätt, men även att ta tillvara på olikheterna och mångfalden som finns i skolan. Skolan fortsätter att utveckla internationella kontakter genom bland annat EU- projekt där skolans elever och pedagoger samarbetar med sex länders skolor i Europa.⁴⁹

Skolans mål och visioner är att ha en stabil grund för fortsatt liv med språk och kommunikation. Skolan har en rektor och två biträdande rektorer. På skolan finns det fyra utvecklingslärare med uppdrag att leda skolans prioriterade utvecklingsområde.⁵⁰

Skolan har 96 anställda, varav 75 procent kvinnor och 25 procent män, andelen lärare som är behöriga är 100 procent. Det finns ungefär 533 elever på skolan 98 procent av dem är flerspråkiga.⁵¹

I min uppsats har jag intervjuat tre informanter på denna mångkulturella skola. Val av skola och pedagoger se metoddelen. Informanter är anonyma och skolan också, därför har jag valt att namnge den manliga pedagogen för Abraham, den kvinnliga pedagogen för Sara och den kvinnliga skolledaren/biträdande rektor för Maria.

Jag ställde samma frågor till informanterna var totalt tolv frågor per intervju. Informanterna fick frågorna minst två dagar i förväg (se bilaga 1) med intervjufrågorna. Intervjuerna genomfördes vid ett tillfälle per pedagog respektive skolledare den 18, 23 och 25 november 2009. Alla intervjuer finns transkriberade. Vid transkriberingen utgick jag från Silvermans

⁴⁹ Skolans kvalitetsredovisning 2008-2009

⁵⁰ Skolans verksamhetsplan 2009-2010

⁵¹ Skolans kvalitetsredovisning 2008-2009

transkriberingsmetod. Det finns delar från intervjuerna som inte transkriberats, detta på grund av att det informanterna pratade om inte var relevant för mina studier. Vad som inte varit relevant för studierna är exempelvis allt prat om jämlikhet mellan könen, hur flickor behandlas av sina föräldrar i deras hemländer. Detta kan vara en fråga man kan spinna vidare i en annan uppsats. Men även förslag för fortsatta studier för den som är intresserad det vill säga jämlikheten mellan könen i olika kulturer eller hur flickor behandlas i andra kulturer.

Figur 2. Översikt över pedagogerna som deltog i intervjuerna

Namn	Arbetsuppgift	Kön	Kort information om informanten
Maria	Skolledare/ Biträdande rektor	Kvinna	Har jobbat som lärare i nästan 30 år. Hon har även jobbat samordnare och barn- ungdomschef i statsdelen. Nu jobbar hon som biträdande rektor på skolan.
Abraham	Pedagog	Man	Han har jobbat som lärare i åtta år. Undervisar i samtliga samhällsorienterade ämnen.
Sara	Pedagog	Kvinna	Hon har arbetat som lärare i ca 11 år. Innan dess arbetade hon som barnskötare i 20 år. Undervisar i samtliga samhällsorienterade ämnen samt textilslöjd.

5.2.1 Skolledare/biträdande rektor Maria

Maria har jobbat som lärare i nästan trettio år och under den här tiden har hon även vidareutbildat sig till högstadielärare inom matematik- och naturorienterade ämnen. Hon har alltid jobbat i statsdelen dock inte alltid som lärare. Hon har även jobbat som skolledare/biträdande rektor och rektor. Utöver det har hon arbetat som samordnare samt som barn – och ungdomschef i statsdelen.

När Maria började jobba i statsdelen i början på 70-talet var det inte en invandrartät förort utan den beboddes mestadels av svenskar. Hon valde att jobba kvar för att hon trivdes och nu när statsdelen/förorten och skolan blivit mångkulturell har hon valt att stanna kvar. Maria uttrycker det som att hon har varit med på resan från nästan noll procent invandrare till att på senare år nästan enbart blivit en invandrartät statsdel. Att hon under resan känt att det varit

spännande att lära känna elever med annan kulturell bakgrund. Det tycker hon ger så mycket och hon upplever det enbart som positivt och stimulerande, därför har hon svårt att tänka sig arbeta på en skola i ”innerstan” där man har en helt annan sammansättning av elever.

...nu när det har blivit en mångkulturellt stadsdel så och skola har jag vart med på resan. Så när det var nästan från noll procent invandrare till nu när det är nästan hundra procent invandrare under den resan har jag känt att det har vart mer mer spännande. Också att få in elever som har en annan kulturell bakgrund så det har bara blivit mer mer positivt kan jag säga...⁵²

Hur tar man tillvara på interkulturaliteten som finns på denna mångkulturella skola?

Att vara lyhörd och lyssna in eleverna utifrån deras erfarenheter och inte alltid utgå ifrån hur man själv tänker. Maria upplever det på så sätt att en del lärare på skolan är bra på det medan andra behöver träna och utveckla den sidan mer. Maria pratar även mycket om hur folk utifrån ser på den mångkulturella skolan. Folk utanför skolan förknippar det mångkulturella allt för ofta med något negativt. Detta upplever hon som sorgligt. Hon anser att de som inte jobbat på en mångkulturell skola har gått miste om de fantastiska resorna som eleverna gör. Maria anser att man hela tiden jämförs med svenska skolor och elevernas kunskaper i det svenska språket, dock jämför man aldrig elevernas kunskaper i deras egna språk. Hon tycker att det svenska språket och svenska som andraspråk skall genomsyra alla skolämnen i syfte att höja elevernas medvetenhet, men när det kommer till att utse bästa respektive sämsta skolan är det indirekt fel att jämföra skolorna språkmässigt för då bortser man från det som elever i en mångkulturell skola oftast är bättre på, nämligen sina egna språk.

...tråkigt det är hur man ser på det utifrån, det ses ofta som mångkulturell är lika med något negativt. Det tycker jag är sorgligt därför att när man jobbar på en (mångkulturell) skola då ser man så mycket positivt det medför vilka resor våra elever gör vilket många gånger är betydligt mycket längre än vad elever gör i svenska skolor med det kommer ofta inte fram. Vi har elever som kommer hit på sista åren och gör resor och inte haft någon skolbakgrund och gör enorma resor och det tycker jag är sorgligt att fokus utifrån inte är positiv. Vi jämförs hela tiden med svenska skolor med svenska språket men det våra elever är bäst på deras egna språk det jämför man aldrig med dem har enorma kunskaper i sina egna språk...⁵³

⁵² Transkribering av Claudia, intervjun 23 november 2009

⁵³ Ibid.

Hur viktig är föräldrasamverkan på en mångkulturell skola?

Maria anser att det viktigaste på en skola är samarbetet med föräldrarna, men Maria anser att om man skall ha ett bra samarbete med föräldrarna bör man känna till deras bakgrund och hur de ser på skolan. Annars når man inte varandra. Detta är ett krav enligt Maria. Dock måste man vara medvetna om att man inte kan bli experter inom alla kulturer, men man skall ha en öppenhet mot alla föräldrar och lyssna, en öppen dialog är viktigt. Många av lärarna går på föreläsningar och utbildningar som är förknippade med mångkulturell och interkulturell pedagogik. Många föräldrar på skolan anser att hemlandet är det viktigaste, de vill bevara kulturen där och att någonstans finns tankarna hos föräldrarna att man skall återvända till hemlandet, men bara för det så får man inte förkasta det svenska tycker Maria. Det kan man vara tydlig med på utvecklingssamtalen då man har mer tid att diskutera enskilt med föräldrar och elev. Föräldrarnas starka längtan till hemlandet kan ibland eskalera ifrågasättandet av det svenska. Det handlar om att visa respekt för varandra utan att säga att det ena är mer rätt än det andra. Utifrån liknade diskussioner kan man lära sig av varandra. När det gäller konkreta saker skulle man kunna använda sig av föräldrarna mer.

Maria berättar bland annat om hur de gör i de lägre årskurserna, exempelvis kommer föräldrar och läser sagor på arabiska för barnen. Man får helt enkelt en annan förståelse och de yngre barnen kanske försvinner i sitt engagemang i deras kulturella bakgrund när de kommer upp i högstadiet. Orsaken till det är enligt Maria föräldrarnas delaktighet i barnens skola. När barnen är yngre kommer föräldrarna och hämtar dem, i den åldern vill barnen ha föräldrarna mer involverade i sin undervisning. Maria beskriver det som att orsaken till varför det försvinner någonstans på vägen kan bero på olika orsaker, exempelvis kommer inte föräldrarna och hämtar sina barn från skolan när de kommer upp i årskurserna. Således är föräldrasamverkan oerhört viktig enligt Maria.

...det viktigaste vi har på en skola är samarbete med föräldrar. Utan samarbete med föräldrar så kan vi inte nå ända fram ska vi ha ett bra samarbete (...) känna till deras bakgrund och hur de ser på skolan. Annars når vi inte varandra det är fullständigt nödvändigt DET ÄR ETT KRAV! (...) vi kan inte bli experter på alla kulturer (-) men vi ska ha en öppenhet mot alla föräldrar och lyssna in hur föräldrar ser och hur de tänker. En öppen dialog mycket mer dialog än bara information för har vi information o de inte förstår den är det meningslöst...⁵⁴

⁵⁴ Transkribering av Claudia, intervjun 23 november 2009

Vad säger skolans lokala mål om interkulturaliteten?

Enligt Maria är skolans lokala mål anpassade till eleverna och mycket av den pedagogiska planeringstiden genomsyras av att förändra de nationella målen, kursplanerna mm. Enligt Maria är språkets ett område som de försöker utveckla i skolans kvalitetsarbete och verksamhetsplan, språkutvecklande och svenska som andra språk skall ingå i ämnesmålen. Att skolan försöker jobba med b. la. studiecirkel för att fortbilda lärare anser Maria att det är något som ständigt måste utvecklas. Föräldrasamverkan är något som ständigt måste vara på agendan och att vara medveten om att man behöver utvecklas.

Maria menar att man skall lära eleverna ha sympati och förståelse för andra kulturer så att det inte blir ”omvänd rasism”. Man skall helt enkelt fostra så att man har förståelse för andra kulturer. Man har ju hela världen representerad i skolan och det är inte alltid möjligt att lyckas göra alla glada, dock kan man se elevrådet som ett diskussionsforum där man diskuterar diverse saker.

...de nationella kan vi absolut utgå ifrån men men det viktigt att våra lokala mål är anpassade efter våra elever...⁵⁵

5.2.2 Pedagog 1 Abraham

Pedagog Abraham har undervisat som lärare i åtta år. Han undervisar i samtliga SO-ämnen, nu även i mentorskap. Hans tidigare erfarenhet med ungdomar är att han arbetade frivilligt som ”isbrytare” vilket innebar att han hjälpte ungdomar som hamnat på glid.

Hur tar man tillvara på interkulturaliteten som finns på den här mångkulturella skolan?

Ja det är väl självklart att man bör ha det det är väl ett det är inte bara världen som blir global även kulturen blir global och vi blir allt mer blandade etniskt sätt. Vi har inte längre tjugosex lintottar i en klass längre nu har man liksom tjugo länder representerade i en klass och då bör man och ska man ha ett interkulturellt förhållningsätt...⁵⁶

⁵⁵ Transkribering av Claudia, intervjun 23 november 2009

⁵⁶ Transkribering av Claudia, intervjun 18 november 2009

Abraham anser att på skolan så finns det lärare som påstår sig vara jätteduktiga och ”slår sig på bröstet” och menar att de främjar interkulturaliteten, men det är ingenting han direkt har sett, hört eller märkt. Snarare upplever han att lärarna kan ha den här jargongen. Du borde veta hur det är eller hur? *Du vet ju hur det ser ut borta i Irak ska du inte vara lite tacksam va? Fan du kunde suttit o knutit matta....* I praktiken vet man enligt Abraham att det inte är många som tar till vara på elevernas kulturella kunskaper. Han anser själv att det är bra att känna till elevernas olika kulturer och att ta tillvara på deras kunskaper. På skolan tar man exempelvis hänsyn till elevers trötthet, då de inte orkar med en hel skoldag under ramadan. Ledighet under firandet av Idee under ramadan. Skolan kan bevilja förlängt sommarlov för elever som är lite längre i sina hemländer ”det kan ses som att ungdomar får en mångkulturell ledighet”.

...Mmm NEJ snarare vet inte om vi främjar snarare anpassar för att det är praktiskt och logistiskt ska fungera. Vi har FN-dagen, vi har barnens rättigheter o vissa såna projekt som går fotlöpande ett par gånger per år betonar allas lika värd. Hoppas alla gör det o inte bara jag...alla lever med ett annat modersmål än svenska och ska ha rätt till tolkhjälp exempelvis i utvecklingssamtal vilket gör att man främjar det mångkulturella...⁵⁷

Abraham tycker att man kan ta tillvara på elevernas kulturella kunskaper på flera sätt dock väljer han i intervjun att exemplifiera om hur man kan göra i undervisningssammanhang på ett pedagogiskt sätt. Eleverna skall delas in i olika grupper där de får diskutera och förklara vad en högtid eller tradition är, hur den firas eller vad familjen har för betydelse. Eleverna delger varandra verkliga erfarenheter, för det finns nämligen för mycket fördomar och rasism mellan invandrargrupperna. Abraham påstår även att de existerande fördomarna och rasismen mellan invandrarna är mycket större, giftigare och elakare än när svenskar mobbar någon eller slänger ur sig rasistiska, hätska kommentarer. Abraham anser att eleverna själva har väldigt svårt att anamma kulturbegreppet för att det är så abstrakt för dem. Han säger att det finns elever som enbart lyssnar på amerikansk popmusik och hip hop, tittar på amerikanska filmer men ändå är USA-hatare, och då har man inte förstått kulturen. Abraham upplever det då som att de inte förstått att man är en produkt utav det stora hela och att man influerats av omvärlden. Men han anser att det är något som skolan ”lägger locket på” för att man inte pratar om det. Han skulle vilja att det uppstod betydligt fler kulturkrockar för att det är enligt Abraham i krocken man möts.

⁵⁷ Transkribering av Claudia, intervjun 18 november 2009

Abraham anser snarare att skolan anpassar sig än främjar mångkulturaliteten. I viss mån främjar skolan det mångkulturella, exempelvis har alla rätt till tolk vid utvecklingssamtal. Men att skolan aktivt främjar mångkulturaliteten har han inte märkt av. Dock tycker han att det skall vara en självklarhet att skolan skall ha ett interkulturellt och mångkulturellt förhållningssätt för att det är inte enbart världen som blir global även kulturen blir det. Därmed måste man acceptera att skolvärlden blivit mångkulturell.

Hur viktig är föräldrasamverkan på en mångkulturell skola?

Abraham anser att föräldrasamverkan är en av de viktigaste beståndsdelarna i skolverksamheten, får man inte med föräldrarna får man inte med eleverna.

...fördel för eleverna om föräldrarna vet vad eleven gör i skolan och vad skolan förväntas av eleven då får man ju ett samspel där. Så länge skolan i sin kommunikation bara kör svenska svenska svenska då tycker jag inte skolan på något sätt anammar vare sig det mångkulturella o det interkulturella synsättet överhuvudtaget. Då kör man sitt race som man alltid gjort...⁵⁸

...Den är A-O får du inte med föräldrar så får du inte med dig eleven...jag skulle exempelvis förorda att när man delar ut kursplaner så ska man ha det på svenska och modersmålet inte bara ett av dem utan då är du gömd i väggen...⁵⁹

Abraham anser att det är en fördel för eleverna om föräldrarna vet vad eleverna gör i skolan och vad som skolan förväntar sig av eleverna. För att om föräldrarna vet vad eleverna ska göra i skolan och vad skolan förväntar sig utav deras barn så kan man få ett samspel föräldrar och skola emellan. Däremot om man på en mångkulturell skola enbart använder sig av det svenska språket har man således inte anammat det mångkulturella på något sätt enligt Abraham. För att främja det mångkulturella bör man kanske översätta viktiga dokument (kursplaner) till flera olika språk.

⁵⁸ Transkribering av Claudia, intervjun 18 november 2009

⁵⁹ Ibid.

Vad säger skolans lokala mål om interkulturaliteten?

Abraham har inte stött på begreppet interkulturell pedagogik i styrdokumentet. Han tycker att kursplanerna bör skrivas eller översättas till flera språk. Abraham anser att det lilla som b. la. står i Lpo 94- Läroplanen för obligatoriska skolgången om interkulturell pedagogik, handlar mer om att förstå sin omgivning och ha förståelse för sin omvärld.

*...rent specifikt så under rubriken interkulturell pedagogik har jag inte sett något på (*skolan)⁶⁰. Jag har ändå läst igenom de här styrdokumentet. Jag har inte ens sett begreppet interkulturell pedagogik. (...) kursplanerna kanske bör skrivas ut eller översättas till flera olika språk inte bara på svenska. Nu har vi ju en annan nu har vi ju fått en lag om minoritetsskydd o alltså så borde kursplanerna visas på de minoritetsspråk som vi har i Sverige...⁶¹*

5.2.3 Pedagog 2 Sara

Sara har arbetat som lärare sedan hösten 1999 det vill säga i tio år. Hon undervisar i samtliga SO-ämnen och textilslöjd. Innan hon blev lärare arbetade hon som barnskötare i 20 år.

Hur tar man tillvara på interkulturaliteten som finns på denna mångkulturella skola?

Sara upplever eleverna på skolan som mer spontana och öppna, man kan vara sig själv tycker hon och det passar henne. Hon tycker att det är positivt med mångkulturaliteten på skolan. Eleverna har andra vanor och traditioner än man har som svensk, hon uppskattar att det är 40-45 olika nationaliteter på skolan. De flesta av eleverna är födda i Sverige, men har föräldrar som är födda i andra länder. Man bör ha ett interkulturellt förhållningsätt, följaktligen vara öppen, intresserad, nyfiken mm för andra kulturer. Men man skall inte utgå ifrån det i sin undervisning, man kan ta tillvara på det när tillfället ges men inte utgå ifrån det anser Sara.

Enligt Sara skall man inte alltid förvänta sig eller ta för givet att elever med en annan bakgrund vill att man skall betona att de kommer eller har föräldrar som kommer från ett annat land. Däremot kan man använda sig av elevernas kunskaper om de så vill i exempelvis religionsundervisningen. Det är alltid en styrka att använda sig utav elevers kunskaper, men man skall som pedagog vara medveten om att det inte är alla som vill dela med sig och det

⁶⁰ Censur av skolans namn, transkribering av Claudia, intervjun 18 november 2009

⁶¹ Transkribering av Claudia, intervjun 18 november 2009

måste man respektera. Dessutom finns det många av eleverna som själva inte vet eller har svar på hur man gör just i deras kultur eller föräldrarnas hemland.

Men som pedagog anser Sara att det är ytterst viktigt att känna till elevernas bakgrund dock behöver det inte inkludera kulturen i sig utan snarare mer deras livsbakgrund. Om exempel de har varit med om en traumatisk upplevelse, krig eller något liknade. För det kan komma att spela roll i undervisningssammanhang. Som pedagog kan man alltid lyfta fram likheterna mellan olika kulturer istället för att fokusera på skillnader. Sara upplever det som att eleverna själva är väldigt medvetna om att det är annorlunda då för de är noga med att betona att de inte är svenskar utan libaneser etc detta trots att de flesta är födda i Sverige.

...man kan inte ta för givet att elev har en annan bakgrund från ett annat land att de de... vill att man ska betona det oo vill hela tiden ska berätta hela tiden hur man gör där eller hur det är i dem länderna. Eller så det kan man inte ta förgivet däremot så kan man ju använda sig av det när det kommer spontant från eleverna i vissa situationer till exempel i religionsundervisningen eftersom vi har många barn som e muslimer. De kan verkligen berätta en del har (-) men alla kan inte men bara för att de säger att de är muslimer så ska man inte ta förgivet att de har koll på läget alltså hur det är att vara utövande muslim, men en del har det och där tar jag absolut tar till vara på de...⁶²

...jag tar inte för givet och vänder mig till de o frågar hur det där för det kan de inte svara på utan de kan också komma med frågor men då får man ta o säga du får fråga hemma om det är något speciellt du vill ha hjälp med...⁶³

Sara tycker att man som pedagog skall se individen och bortse från hudfärg, brytning och religion. Det andra såsom kultur är ”bonus”. Att se eleven som bara elev är ett interkulturellt förhållningsätt för Sara.

Sara vet inte riktigt om skolan främjar interkulturaliteten som finns på skolan, men att de ändå försöker vara medvetna om det elevunderlag de har. Skolan har temadagar och firar FN-dagen, men något speciellt görs nog inte för att främja mångkulturaliteten.

...vi försöker i alla fall vara medvetna om den elevunderlag vi har...vet inte om vi främjar mångkulturaliteten eller så är jag hemmablind...⁶⁴

⁶² Transkribering av Claudia, intervjun 25 november 2009

⁶³ Ibid.

⁶⁴ Ibid.

Hur viktig är föräldrasamverkan på en mångkulturell skola?

Sara tycker att det är viktigt att informera elever och föräldrar om hur svenska skolan är uppbyggd. Hur man sätter betyg och hur målen ser ut med mera annars kan man få en kulturkrock. Därför är föräldrasamverkan väldigt viktig för att om eleven ser att föräldrarna är engagerade och vill så kan både skolan och föräldrarna arbeta mot samma mål. Om man har föräldrarna med sig är det lättare för skolan då de känner de att stöttas i sitt arbete.

Vad säger skolans lokala mål om interkulturaliteten?

Sara undvek att svara på frågorna om vad som står i skolans lokala styrdokument angående interkulturaliteten.

6 Analys

I detta kapitel kommer att analysen för hela uppsatsen att göras. Analysen görs utifrån de insamlade materialen, därför kommer frågorna, hur tar pedagogerna till vara på elevernas kulturella kunskaper i sin undersökning? Hur kan man koppla det sociokulturella till det interkulturella? Vilket stoff och hur lärarna främjar mångkulturalitet som finns på skolan skiljer sig rätt så avsevärt.

6.1 Hur kan sociokulturellperspektiv kopplas med interkulturell undervisning?

Lahdenperä lägger betoning på interaktionsprocessen med ömsesidig kontakt mellan människor med olika kulturella bakgrunder.⁶⁵

Om detta appliceras i ett klassrum i en mångkulturell skola, där naturliga möten ständigt sker i form av möten mellan elev och lärare, elev med andra elever. Möten mellan olika kulturer finns ständigt där, men tillsammans skall man uppnå målen. Kommunikation och möten mellan människor är viktiga aspekter både inom sociokulturella perspektivet och inom den interkulturella. Kommunikationen, dialogen, diskussionen etc. är gemensamma komponenter i det interkulturella förhållningssättet och i det sociokulturella. Därför är det rimligt att i min uppsats använda mig av den sociokulturella teoriramen.

Skolledaren/biträdande rektorn Maria anser att man genom lyhördhet och genom att ta del av elevernas kulturella erfarenheter så tar man tillvara på deras kunskaper. Om man som pedagog gör det har man ett interkulturellt förhållningsätt gentemot sina elever och ett interkulturellt främjande av mångkulturaliteten. Pedagogen skall ständigt ha i åtanke att inte alltid utgå från sig själv utan istället ta till vara på elevernas erfarenheter och kunskaper. Att jobba på en mångkulturell skola ger så mycket tycker Maria, man får exempelvis vara med på dem här enorma ”utvecklingsresorna” som eleverna gör.

Enligt Fredriksson och Wahlström bör pedagogerna i det mångkulturella Sverige ha två benägenheter. Den första är att pedagogerna måste kunna hantera kulturmöten i undervisningen och det andra är att kunna få bukt med de kulturkrockars som uppstår.

⁶⁵ Lahdenperä Pirjo, *Interkulturellt lärande- förändring i mångfald*, 2008

Fredriksson och Wahlström anser även att det är viktigt med mångkulturell undervisning för att det är där vi lär oss att handskas med kulturmöten.⁶⁶

Enligt Lahdenperä skall pedagogen jämföra de olika kulturella perspektiven som kan finnas i en mångkulturell skola. Detta för att man skall ta reda på och vara medveten om vad som är likheterna. Det skapar öppenhet och förståelse bland eleverna.⁶⁷

Sara var den pedagog som tyckte att man alltid skall lyfta fram likheterna mellan de olika kulturerna istället för att fokusera på olikheterna. Sara anser att det är ytterst viktigt att känna till elevers bakgrund, dock behöver det inte vara elevens kulturella bakgrund. Det är mer relevant, enligt Sara att känna till elevernas livsbakgrund, det vill säga om de varit med om något traumatiskt som sedan kan komma att förknippas med något av undervisningens innehåll. Samt att man som pedagog inte ska ta för givet att alla elever kan eller vill berätta för andra om sin egen kultur. I sådana situationer måste eleven själv få känna efter om hur den vill göra.

Abraham påstår att det finns pedagoger som gärna skryter om att de arbetar på ett interkulturellt arbetssätt, men i själva verket har han inte sett eller märkt av det särskilt mycket. Han upplever det snarare som att många har en jargong gentemot eleverna: *du borde veta hur det är eller hur? Du vet hur det ser ut i Irak, ska du inte vara tacksam va fan? Du kunde suttit o knutit matta...*⁶⁸ Abraham tror sig veta, att i praktiken är det få pedagoger som använder sig av elevers kulturella kunskaper. Han påstår sig själv vara intresserad av elevernas olika kulturer.

Abraham skulle vilja att det uppstod fler kulturkrockar då det är i krockarna som möten uppstår. Han anser att skolan ofta lägger ”locket på” istället för att ta tag i krocken. I undervisningssammanhang föreslår Abraham att man istället för helklass kan dela in klassen i mindre grupper. I grupperna kan eleverna diskutera, utbyta kunskap och bredda sina kunskaper om de olika kulturerna som deras klasskamrater tillhör. Enligt Abraham är de rasistiska glåporden vassare och mer rasistiska mellan eleverna med en annan etnisk bakgrund än den svenska än vad den är mellan etnisk svenska elever.

⁶⁶ Fredriksson Ulf och Wahlström Pär, *skolan för mångfald och enfald*, Stockholm 1997

⁶⁷ Lahdenperä Pirjo, *Interkulturellt lärande- förändring i mångfald*, 2008

⁶⁸ Transkribering av Claudia, intervjun 18 november 2009

Det är enbart Abraham som väljer att lyfta fram och tala om hur han upplever att kollegerna arbetar med främjandet av interkulturalitet under intervjun. Varken den andra pedagogen eller skolledaren nämner någon gång under intervjun att det finns stora brister i kollegernas respektive personalens kompetens och främjande av elevers kulturella kunskaper. Jag har inte sett att någon pedagog jobbar flitigt med att inkludera eller främja elevernas kulturella kunskaper i någon större utsträckning i undervisningen. Att eleverna använder sig av rasistiska tilltalanden till andra klasskamrater är väldigt vanligt. Pedagogerna låter det många gånger passera utan att påpeka att det är fel att tilltala en annan människa med rasistiska glåpord. Tilltalanden av rasistiska art förekommer på skolan vågar jag påstå, det har även urartat vid ett flertal tillfällen. För att få bukt med dessa rasistiska glåpord och fördomar som de rasistiska tilltalanden ofta bottenar i kan skolan och pedagogerna förslagsvis i större utsträckning anamma elevernas kulturella kunskaper.

Sara sade i intervjun att eleverna ofta är väldigt medvetna om att de är libaneser och inte svenskar. Har man varit på den skolan många år, som jag har varit, så vet man att den jargongen finns bland eleverna. Man kan ofta höra eleverna både på lektionerna och i korridorerna använda sig av exempelvis uttrycket ”vi libaneser”. Eleverna skapar ett ”vi och de”. Om det är medvetet eller inte har inte behandlat i uppsatsen.

Abraham anser generellt att skolan anpassar sig till mångkulturaliteten snarare än att främja den. Ibland främjar skolan den, men inte ofta.

Vad är då skillnaden mellan att främja och anpassa sig till interkulturalitet?

Att man anpassar sig till något behöver inte nödvändigtvis innebära att man främjar eller anammar det. Varken Sara eller Maria hade det synsättet så. De ansåg att de främjade interkulturaliteten och elevers kulturella kunskaper genom att vara lyhörda. Att känna till elevers livsbakgrund är viktigare än att känna till elevens kulturella bakgrund enligt Sara. Om man tar till vara på elevernas kunskaper så gynnas det interkulturella främjandet i skolundervisningen bättre enligt Sara. Frågan skulle kunna problematiseras genom att ha en öppen dialog med skolpersonalen. När främjar man eller anpassar man sig till interkulturalitet?

Fredriksson och Wahlström skiljer mellan interkulturell undervisning och multikulturell undervisning. Ingen av informanterna skiljer mellan interkulturell respektive multikulturell undervisning. I Fredrikssons och Wahlströms intressanta resonemang om interkulturell undervisning lägger man tyngd på relationen och samspelet mellan olika kulturer medan, man i den multikulturella undervisningen har betoning på samexistensen.

Utgår man från informanternas svar verkar ingen av dem kunna särskilja på interkulturell undervisning från multikulturell undervisningen så som Fredriksson och Wahlström gjort. Lahdenperä anser att i en mångkulturell miljö behöver inte kulturer mötas. Till skillnad från Lahdenperä tror jag att det är just i den mångkulturella miljön som människor och kulturer möts. Om dessa möten inte skedde så skulle främlingsfientligheten och okunskapen bland människor öka i våra skolor och i samhället. För att minimera kulturkrockar bör man ha kunskap om och förståelse för andra kulturer. Okunskap om skolkamraternas kultur kan bidra till mobbning eller få andra konsekvenser. Därför är det viktigt att mötas i en mångkulturell miljö och det är i kulturkrockarna som man möts. Att lägga ”locket på” är enbart en lösning för stunden, om ens det. För att få en lösning som är hållbar även i framtiden bör man ha ett interkulturellt förhållningsätt där kulturer möts.

6.2 Vad säger Lpo 94 om främjandet av interkulturalitet?

Se till att alla elever oavsett kön, och social och kulturell bakgrund får ett reellt inflytande på arbetssättet, arbetsformerna och undervisnings innehållet, samt att detta inflytande ökar med stigande ålder och mognad,..⁶⁹

Vad menas i Lpo 94? Med att lyfta fram den kulturella bakgrunden och med att den skall ha inflytande på arbetssättet, arbetsformerna och undervisningens innehåll. Ska man anpassa sig till elevernas bakgrund eller skall man inkludera elevernas kulturella bakgrund i själva undervisningen? Jag tolkar det som att man i sin undervisning ska utgå ifrån elevunderlaget skolan har, exempelvis om man har flera assyrier och judar i klassen så är det intressant att lyfta fram något från assyriernas eller judarnas historia. Självklart har man styrdokument och riktlinjer som är grunden och ramen för undervisningen. Dock får man inte glömma att Lpo 94 ger stort utrymme för tolkning och alla tolkar den på sitt sätt.

...Det internationella perspektivet innebär också att utveckla förståelse för den kulturella mångfalden inom landet.⁷⁰

⁶⁹ Läroplanen för obligatorisk skolväsendet 1994:22

⁷⁰ Läroplanen för obligatorisk skolväsendet 1994:15

Skolan skall främja förståelse för andra människor... (...) Det svenska samhället internationalisering och den växande rörligheten över nationsgränserna ställer höga krav på människors förmåga att leva med och inse de värden som ligger i en kulturell mångfald.⁷¹

På vilket sätt kan man i skolan främja och lära ut om det mångkulturella samhället som vi idag lever i? Lpo 94 lämnar fler frågor än svar på hur man skall gå till väga för att applicera det som står till verkligheten. Vad innebär främja förståelse för andra människor? Handlar det om att lära sig om andra som inte är som en själv.

”Andra människor” kan innebära i stort sett vem som helst, det behöver nämligen inte vara en människa med annan kulturell bakgrund. Den kulturella mångfalden kan man inte bortse ifrån för då bortser man ifrån vårt samhälle. Och det kan man inte göra när Lpo 94 säger att man skall uppfostra demokratiska samhällsmedborgare. Det ospecifika definitionen gör att alla tolkar det på sitt sätt. Vad händer med den likvärdiga utbildningen? I slutändan är det lärarens tolkning som blir elevernas innehåll i undervisningen, man kan bara gå och hoppas på att alla får en bra lärare som anammar interkulturaliteten som finns på skolan och i samhället i sin undervisning. Hur det egentligen ser ut på våra skolor är en intressant fråga som bör belysas i framtiden.

6.2.1 Vad säger Lpo 94 om föräldrar samverkan?

Samverka med och fortlöpande informera föräldrarna om elevens skolsituation, trivsel och kunskapsutveckling... (...) Samarbete skall utgå från de nationella och lokala mål och riktlinjer som gäller för respektive verksamhet.⁷²

Att man ständigt skall ha kontakt med hemmet eller elevens vårdnadshavare. Innebär att man vill skapa ett gott samarbete med hemmet för att värna om elevens bästa samt för att utveckla innehållet i undervisningen. I den mångkulturella skolan som finns med i undersökningen ses föräldrarna i de lägre årskurserna som en resurs. Föräldrar kommer till skolan där de, läser sagor på sitt språk och man har knytkalas med olika traditionella maträtter från sina olika hemländer. Man främjar och tar tillvara på mångfalden och elevernas kulturella bakgrund på ett helt annat sätt när föräldrarna är med än om de skulle uteslutas. Har man inte involverat med sig föräldrarna så kan det vara svårt att få med eleven. Men man skall heller inte glömma

⁷¹ Läroplanen för obligatorisk skolväsendet 1994:12

⁷² Läroplanen för obligatorisk skolväsendet 1994:23

att det inte är alla elever som vill ha med föräldrarna. Det är ett dilemma i sig som måste lösas när det väl inträffar.

6.3 Vad anser pedagogerna och skolledaren om föräldrasamverkan

Maria anser att man skall lägga tonvikt på lyhördhet, att lyssna på vad elever och föräldrar har att säga. Hon tycker att föräldrasamverkan är det viktigaste på skolan. Om man inte har ett samarbete med föräldrarna och känner till deras bakgrund och hur de ser på skolan blir det svårt att mötas. Fredriksson och Wahlström skriver i sin bok "Skola och mångfald" att en av de bidragande orsakerna till konflikter är synen på skolan. Föräldrar har en tendens att jämföra barnens skola med sin egna skola vilket leder till motsättningar enligt Fredriksson och Wahlström, då föräldrarna inte kan förhålla sig till barnens skolverksamhet. Därför är föräldrasamverkan en viktig pusselbit i dialogen mellan hemmet och skolan då föräldradiologin alltid är en fördel.

Maria tycker att föräldrasamverkan är det viktigaste på skolan. Om man inte har ett samarbete med föräldrarna eller känner till deras bakgrund och hur de ser på skolan är det svårt att mötas. Man kan inte bli expert på alla kulturer och bakgrunder, men man skall alltid sträva efter att vara lyhörd och ha ett öppet sinne gentemot alla. För att öka kunskaperna om mångkulturalitet eller hur man skall förhålla sig i en mångkulturell miljö har personalen möjlighet att gå på fortbildningar och föreläsningar med fokus på interkulturell pedagogik. Maria upplever att det kan uppstå hinder när föräldrarna tycker att hemlandet är av högsta prioritet samt att de en dag skall flytta tillbaka. Föräldrarnas hemlängtan påverkar barnen, som i sin tur börjar ifrågasätta den svenska kulturen. Maria tycker att ömsesidig respekt är viktig för att undvika kulturkrockar.

Abraham ser på föräldrasamverkan som den viktigaste beståndsdel i skolan. Abraham påstår att om man inte har engagerade föräldrarna så kan det vara svårt att få med eleverna. När föräldrarna vet vad som förväntas av deras barn och hur skolan i Sverige styrs och fungerar blir engagemanget större från föräldrarnas sida. Men så länge skolan enbart har heminformation eller andra viktiga dokument på svenska får man inte med alla föräldrar, speciellt inte de som inte behärskar det svenska språket. Abraham anser även att man då inte anammar det mångkulturella. För att få med föräldrar som inte behärskar det svenska språket och öka samarbetet mellan dem och pedagogerna måste all viktig information som berör skolan och eleverna översättas till de språk som finns på skolan.

Generellt anser Abraham att skolan anpassar sig och inte främjar mångkulturaliteten. Att ta hänsyn till elevernas trötthet under en högtid är inte att främja utan att anpassa anser Abraham. Han tycker att man kan ta till vara på elevernas kulturella kunskaper och att eleverna sinsemellan kan utbyta erfarenheter och kunskaper för att minska på okunskap.

Sara anser att det är viktigare att känna till elevernas livsbakgrund än deras kulturella bakgrund. Som pedagog bör man vara medveten om att eleverna inte alltid vill dela med sig av sina kulturella kunskaper. Däremot skall man alltid som pedagog lyfta fram likheterna mellan olika kulturer. Många gånger glömmer man bort likheterna och fokuserar sig på olikheterna. Det är viktigt enligt Sara att man som pedagog bortser från elevens hudfärg, religion, språkbrister etc. och enbart se alla som individer. Sara anser att det är viktigt att informera föräldrar och elever om hur den svenska skolan är uppbyggd. När eleverna ser att föräldrarna är engagerade blir det lättare att jobba mot gemensamma mål. När föräldrarna är med blir det en trygghet för skolan då de känner sig uppbackade i sitt arbete.

Enligt Lahdenperä kan pedagogerna i en multietnisk skola känna sig osäkra i mötet med föräldrar från en annan kultur. Detta är inget som informanterna pratar om under intervjuerna. För föräldrar från en nysvensk kultur kan den svenska skolan kännas främmande, detta kan i sin tur bidra till att de upplever en känsla av bristande kompetens anser Lahdenperä. Bristande kontakt med föräldrarna med utländsk härkomst förvärrar värdekonflikten i skolan menar Lahdenperä. Lahdenperä tycker att en mer interkulturellt förhållningsätt är en viktig komponent i föräldrasamverkan. Skolan är den som måste anstränga sig för att öka samverkan.

6.4 Vad anser pedagogerna och skolledaren om de lokala styrdokumentet?

Maria anser att skolans lokala mål är anpassade för det elevunderlagen de har på skolan. Att ständigt fortbilda pedagoger på skolan för att kontinuerligt utvecklas. Enligt Maria bör man utgå från de nationella styrdokumentet, men att de lokala målen skall anpassas för deras elevunderlag.

Abraham hävdar att han i skolans styrdokument inte stött på begreppet interkulturell pedagogik. Men däremot så har han stött på det i nationella styrdokumentet Lpo 94. De nationella handlar då främst om att förstå sin omgivning och inneha förståelse för sin omvärld enligt Abraham. Han tycker att styrdokumentet bör översättas till fler språk.

Om man på en skola tar till vara på elevernas livserfarenheter, bejakar deras bakgrund och tar del av deras kulturella kunskaper i undervisningen anammar man det mångkulturella och det är då man kan tala om en mångkulturell skola.

6.5 Slutdiskussion

Mina ambitioner har varit att ta reda på om denna mångkulturella skola främjar den mångkulturaliteten som finns och i så fall hur. Utifrån min undersökning kan jag därför bara generalisera om hur det är just på den skolan jag undersökt.

Av de tre informanterna är det enbart Abraham som påstår och tycker att skolan anpassar sig till mångfalden av kulturer snarare än att främja den i någon särskild utsträckning. Varken biträdande rektorn eller pedagogen Sara problematiserar det på samma sätt som pedagogen Abraham. Abraham påstår även att många kollegor på skolan skryter om att de främjar och arbetar med interkulturalitet men att de i praktiken inte gör det särskilt mycket. Maria menar att det finns pedagoger som är duktiga på att använda sig av elevernas kunskaper medan andra behöver utveckla det mer.

När jag varit på skolan har jag sällan sett pedagoger i praktiken rent konkret använt sig av elevernas kulturella kunskaper. Det förekommer sällan att man främjar den mångkulturella mångfalden. Skolan må vara mångkulturell då majoriteten av eleverna kommer från andra kulturer än den svenska, men det behöver inte vara elevunderlaget som är orsaken till att en skola blir interkulturell. Dessutom är det inte hållbart att enbart vid enstaka lektioner eller temadagar främja och lyfta elevernas kulturer, det måste ske mer kontinuerligt och oftare. Först och främst bör alla anställda på skolan ha ett interkulturellt förhållningsätt och se elevernas kulturer som något positivt och användbart. Nästa steg är att det ska sätta sin prägel på alla ämnen och styrdokument för att sedan komma att bli kontinuerligt. Skolan kan bli interkulturell och främja det mångkulturella när skolans personal är villiga och har som målsättning att främja elevernas kulturella kunskaper i sin undervisning. För det andra att arbetet med främjandet av elevernas kulturella bakgrund skall vara kontinuerligt och inte tillfälligt.

Informanterna tycker att det är viktigt med föräldrasamverkan. Maria anser att man skall ha en mer öppen dialog med föräldrarna och inte enbart mata dem med information. Abraham vill

att kommunikationen inte enbart skall vara på svenska, han tycker exempelvis att kursplanen och heminformation bör vara på flera språk för att det är då man får med föräldrar som inte behärskar det svenska språket. Sara har en åsikt om att man skall förklara för föräldrarna med en annan etnisk bakgrund hur den svenska skolan är uppbyggd i syfte att förebygga kulturkrockar.

Om man utgår från pedagogernas och skolledarens åsikter som framgått i intervjuerna så finns det brister i kommunikationen med föräldrarna med en annan etnisk bakgrund än den svenska på skolan. Detta samtidigt som det finns entusiasm och förslag på hur man kan utveckla samarbetet med föräldrarna. Föräldrasamverkan är en av dem viktigaste, om inte den viktigaste, komponenten i skolan. Att vara medveten om sina brister är ett viktigt första steg mot en bättre utveckling.

Fredriksson och Wahlström anser att det är nödvändigt med interkulturell undervisning för att i det mångkulturella Sverige möts och samexisterar människor med olika kulturer. Därför bör man ha tvärkulturella eller interkulturella kompetenser. I det avseendet menar dem att man skall ha förståelse och kunskap om andra kulturer. Därför har pedagogerna i ett mångkulturellt samhälle främst två uppgifter: att lära eleverna bemöta människor som har en annan kultur och att kunna handskas med det som uppstår vid olika kulturmöten. För detta krävs kunskap om andra kulturer, menar Fredriksson och Wahlström.

Skolledaren anser att deras styrdokument är anpassade för skolans elevunderlag. Det var knappt att man hittade något i de lokala styrdokumenterna om hur man skall främja interkulturaliteten på skolan eller hur man kan gå till väga för att i större utsträckning kunna arbeta för att bejaka elevernas kulturella kunskaper. Även Abraham påstår att han inte stött på begreppet interkulturell pedagogik i dem lokala styrdokumenterna och Sara yttrade sig inte i frågan. Skolan bör ta sig en funderare och göra om sina styrdokument så att de blir mer anpassade för deras elevunderlag. Interkulturaliteten på skolan utgörs inte av hur många elever som har en annan etnisk svensk bakgrund utan i hur man främjar deras kulturella kunskaper i undervisningen.

Möten mellan olika kulturer uppstår ständigt. Som pedagog bör man tänka på att vara lyhörd, bejaka och ta del av elevernas kulturella kunskaper. Det är då man främjar interkulturaliteten som existerar på skolan. Tar man inte tillvara på elevernas kulturella kunskaper kontinuerligt

är man inte en mångkulturell skola. Genom kommunikation och möten som är två viktiga aspekter inom sociokulturellt perspektiv och interkulturalitet får människor kännedom och kunskaper.

Varje pedagog skall ha ett interkulturellt förhållningsätt i sin undervisning och på arbetsplatsen. Detta för att man bör främja och ta tillvara på det mångkulturella som vi lever i. Om pedagogerna inte lär eleverna detta eller om de själva inte har ett interkulturellt förhållningsätt kan dem då fostra och förbereda eleverna till det som komma skall. Det verkliga livet med det mångkulturella samhället där alla är olika. Dagens samhälle är mångkulturell precis som dagens skola, det är inget vi kan bortse ifrån.

Vidare forskning

I en uppsats begränsas man av tidsramen och uppsatsens omfång. Därför kan man inte skriva om allt inom ett område. Fördjupning eller vidareforskning på studien som gjorts i denna uppsats skulle kunna vara att införskaffa sig elevperspektiv eller att jämföra två skolor med varandra.

I en större uppsats med längre tidsram kan man vidga forskningsmöjligheterna till fler pedagoger samt ha med ett elevperspektiv för att sedan jämföra deras syn på främjandet av kulturella kunskaper i undervisningen.

Källförteckning

Tryckta källor

Litteratur

Fredriksson Ulf och Wahlström Pär, (1997) *Skolan för mångfald och enfald*, Stockholm, Legus förlag.

Kullberg Birgitta, (2004) *Etnografi i klassrummet*, Andra upplagan Lund: Studentlitteratur.

Kvale Steinar, (2009) *Den kvalitativa forskningsintervjun*, Studentlitteratur Hungary.

Lahdenperä Pirjo (red), (2004) *Interkulturell pedagogik i teori och praktik*, Lund: Studentlitteratur.

Lahdenperä Pirjo, (2008) *Interkulturellt lärande- förändring i mångfald*, upplaga 1:2, Hungary: Studentlitteratur.

Lorentz Hans & Bergstedt Bosse (red), (2007) *Interkulturella perspektiv, pedagogik i mångkulturella lärandemiljöer*, Malmö

Patel, Runa & Davidson, Bo (1991,2003), *Forskningsmetodikens grunder. Att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. Lund: Studentlitteratur.

Silverman David, (1997) *Interpreting Qualitative Data, Methods for analyzing talk, text and interaction*, London.

Säljö Roger, (2003) *Lärande i praktiken – ett sociokulturellt perspektiv*, första upplagan sjätte tryckningen, Smedjebacken, Bokförlaget Prisma.

Trycka rapporter

IPD-rapport Nr 2001:07 Göteborgs universitet - institution för pedagogik och didaktik. Att vara lärare i en mångkulturell skola. ”Interkulturell undervisning är t ex att locka ur eleverna det de vet för att berika mig och hela klassen.” Andersson Katarina & Refinetti Monica.

Tryckta styrdokument

Läroplanen för det obligatoriska skoväsendet 1994

Skolans kvalitetsredovisning 2008-2009

Skolans verksamhetsplan 2009-2010

Skolans kvalitetsredovisning 2008-2009

(Skolans lokala styrdokument finns på skolan)

Intervjuer

18 november, 2009 Abraham

23 november, 2009 Maria

25 november, 2009 Sara

Transkriberingen av intervjuerna och kassettbanden finns i författarens ägo.

Bilaga

Intervjufrågor

1. Hur länge har du arbetat som lärare, i vilka ämnen undervisar du, tidigare karriär eller erfarenheter av arbete med ungdomar?
2. Hur ser du på skolan som mångkulturell?
3. Hur tillämpas riktlinjerna, styrdokumentet, lokala ämnesmålen etc kring interkulturell pedagogik?
4. Hur användbara är kursplanerna i en mångkulturell skola, exempelvis i denna skola?
5. Anser du att det är viktigt för pedagogerna att känna till elevernas olika kulturer, i så fall varför eller varför inte?
6. Tycker du att man använder eller tar till vara på elevers kulturella kompetenser i undervisningen?
7. Hur skulle du vilja använda elevers kulturella kompetenser? Vill du använda elevers kulturella kunskaper i din undervisning?
8. Hur tycker du man skulle kunna göra för att undvika kulturkrockar i en mångkulturell skola eller i klassrum?
9. Hur tycker du att skolan främjar mångkulturaliteten som finns på denna skola? Hur?
10. Bör man som pedagog ha ett interkulturellt förhållningsätt och utgå ifrån det i sin undervisning, varför och hur?
11. Om du fick arbeta efter ditt ideal hur skulle du då göra för att ha en interkulturell förhållningsätt i din undervisning?
12. Har du några tips på hur man kan förhålla sig till den mångkulturella skolvärlden?